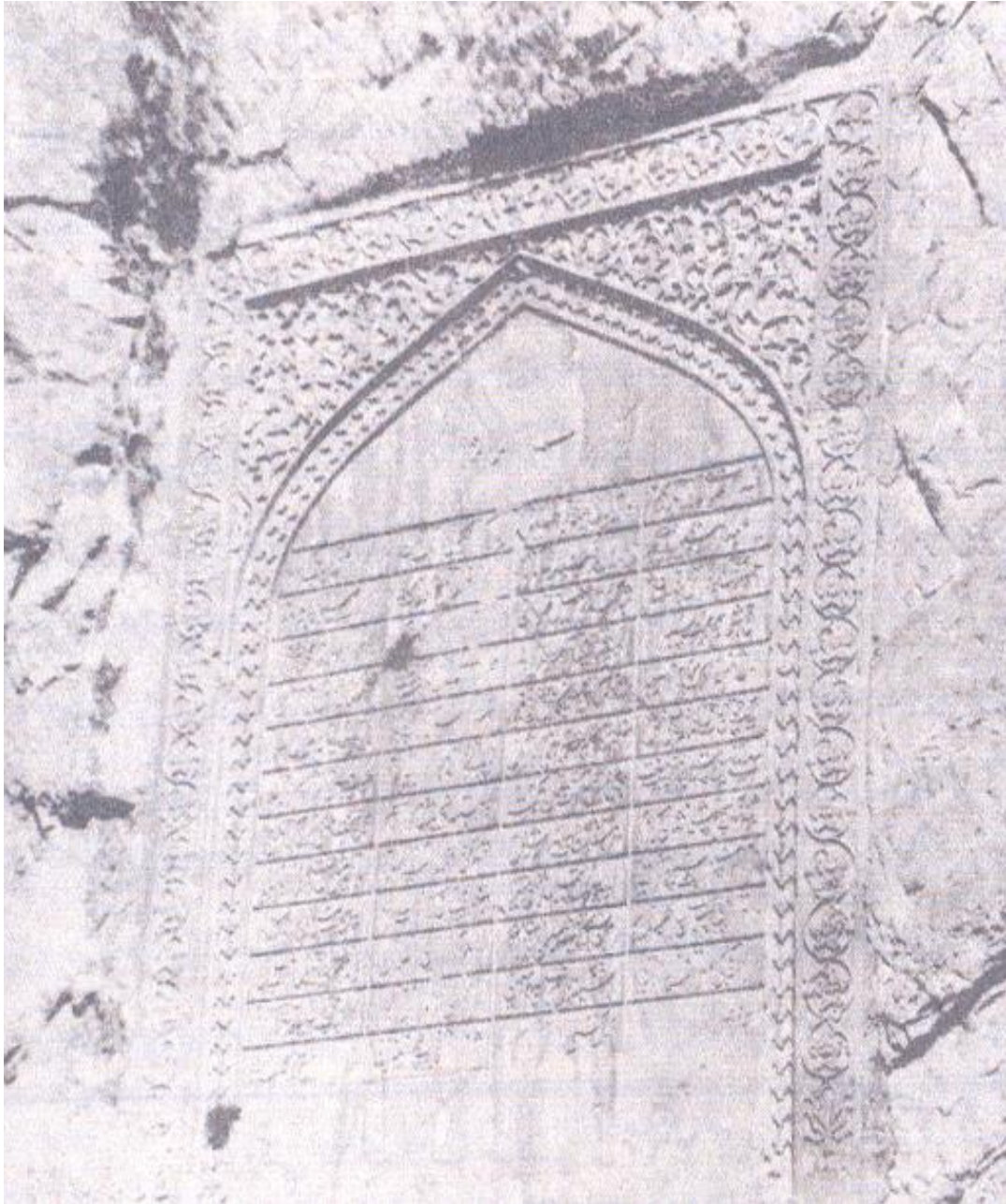

نادیرشاه افشارین یازدیردیغی ایکی تورکجه یازیت دو کتیبه ترکی نویسانده شده توسط نادرشاه افشار

مهران بهاری

<http://xorasan.blogspot.com/>

۱- نادرشاه افشار بنیانگذار دولت ترکی-آذربایجانی افشار، از معدود حکمرانان دارای خودآگاهی و شعور ملی ترک در تاریخ ایران است و از این منظر شاید تنها با شاه اسماعیل صفوی، جهانشاه قارا قویونلو، اوزون حسن آغ قویونلو، آغا محمدخان قاجار و.... قابل مقایسه باشد. از اقدامات نادرشاه، تدابیر مختلفی است که وی برای حفظ و ارتقاء موقعیت رسمی و دولتی بودن زبان ترکی، کاربرد در عرصه دیپلماسی و تثبیت آن به عنوان زبانی نوشتاری انجام داده است. دوره حاکمیت وی همچنین دوره تاثیر گسترده زبان ترکی بر فارسی و نفوذ و ورود اصطلاحات و واژگان ترکی در این زبان است. دولت ترکی-آذربایجانی افشاری جایگاهی ممتاز در تاریخ زبان و فرهنگ و تاریخ سیاسی-نظامی ترک دارد.

۲- نادرشاه افشار این آخرین جهانگیر ترک، علاوه بر جهات فوق، از جهات بسیار دیگری نیز در فرهنگ و تاریخ ترکی-آذربایجانی، ایران و جهان اسلام دارای اهمیت است، جنبه هایی که در تاریخنگاری رسمی معمولاً بدانها چندان اشاره ای نمیشود. از جمله:

- ایجاد مذهب جعفری، تفسیری از شیعه دوازده امامی متشرعه که در آن صنف روحانی فاقد قدرت، اهمیت و قداست است. "شیعه جعفری"، تفسیر ترکی شیعه دوازده امامی متشرعه است، در مقابل "شیعه امامی" که تفسیر فاسی-عربی آن است و در آن صنف روحانی از قدرت، اهمیت و قداست ویژه ای برخوردار است،
- اقدام برای تقریب و نزدیکی مذاهب اسلامی،
- سعی در ایجاد دولت عرفی و دنیوی به زبان امروزی دولت لائیک،
- متحد نمودن هرچند کوتاه مدت اراضی هر سه بخش آذربایجان شمالی در قفقاز، آذربایجان جنوبی در ایران و آذربایجان غربی در خاک ترکیه امروزی،
- تاسیس نیروی دریایی آذربایجان،
- طراحی پرچم سه رنگ دولت ترکی-آذربایجانی افشار و .....

۳- با توجه به ترکیب جمعیتی-ملی ایران، روند دمکراتیزاسیون و پذیرش چندفرهنگی به عنوان نورمی جهانی و دگرگونیهای مثبت حادثه در کشورهای همسایه عراق و افغانستان در زمینه رسمی نمودن زبانهای ملی رایج در این کشورها، کوچکترین شبهه ای وجود ندارد که در آینده ای بسیار نزدیک زبان ترکی در ایران یکی از دو زبان رسمی دولت مرکزی خواهد شد. عامل دیگری که رسمی شدن زبان ترکی در ایران را به شکل ضرورت در میآورد، سنت و تداوم تاریخی و آگاهی بر آنهاست. زبان ترکی به طور طبیعی یکی از زبانهای حکومتی، دینی، ادبی و نظامی و به عبارت دیگر زبانی دولتی در ایران بوده است. بر عکس، رسمی شدن انحصاری زبان فارسی در ایران سنتی ریشه دار نبوده، بدعتی بسیار ناخوش و گسستی زیانبار در تاریخ و سنن فرهنگی و سیاسی این کشور است.

۴- اکنون ضروری است که در کوتاهترین مدت، به آماده نمودن زمینه های مادی و ذهنی دولتی شدن زبان ترکی در ایران اقدام نمود. و از جمله میبایست تحقیقات همه جانبه، سیستماتیک و دقیق (و نه فقط در مقالات و یا نوشته های پراکنده)، در باره موقعیت زبان ترکی در برهه های گوناگون تاریخی انجام شود. مثلاً میتوان پروفیل موقعیت و کاربرد زبان ترکی در عرصه های گوناگون علمی، ادبی، درباری، نظامی، دینی و... را در قالب کتب و جزواتی - و البته برای هر دولت ترکی به طور جداگانه و تک تک - (ایلخانی، تیموری، ایلدینزلی، آغ قویونلو، قارا قویونلو، صفوی، افشار و قاجار،...) تهیه نمود.

۵- اینگونه بررسیها علاوه بر آماده نمودن زمینه رسمی و دولتی شدن زبان ترکی در ایران، عاملی مهم در آگاهی مردم و ملل این کشور به تاریخ واقعیشان و دولتهای حاکم بر این سرزمین و فرهنگ یکدیگر خواهد بود.

در زیر به همین مقصد و به عنوان نمونه هایی از اقدامات نادرشاه برای تقویت و تثبیت زبان نوشتاری ترکی، دو کتیبه با اشعار ترکی نوشته شده به امر وی را نقل میکنم.

چند نکته:

شعرها را با استفاده از منابع مختلف و همراه با الفبای لاتینی ترکی باز نوشتیم. هنگام بازنویسی اشعار ترکی، رسم الخطی را که در سوژوموز بکار میبرم اعمال نموده ام. این به جز چند مورد اختلاف، همان رسم الخط ترکی مصوبه سمینار اورتوگرافی است. از جمله این موارد اختلاف اند:

الف- نشان دادن کسره فارسی در ترکیبات صفت و موصوف و یا مضاف و مضاف الیه به صورت "ی، -İ". یعنی در جملات ترکی "تخت خلافت" را به شکل "تخت-ی خلافت" Təxt-i xəlafət نشان میدهم و نه "تخت-خلافت".

ب- نشان دادن "و" (o) در شعر به صورت "و، -u". یعنی "تاج و تخت" در متون ترکی را به صورت "تاج-و تخت، Tac-u təxt" نشان میدهم.

پ- و نکته آخر اینکه همه کلمات بیگانه اعم از اروپایی و فارسی و عربی، مانوس و یا نامانوس، در متون ترکی حتی المقدور به طور یکسان با الفبای فوننتیک نوشته میشوند. یعنی به جای "خدا"، "اقبال" و "مهر"، به ترتیب "خودا"، "ایقبال" و "مئهر" نوشته میشود.

نادیر داش یازیتی - کتیبه نادری

این سنگ نوشته ترکی معروف به کتیبه نادری در مدخل در بند ارغون شاه (۱) در کلات نادری، ملک پدری نادر (دره گز (۲) خراسان)، پیش از آبادی دربند قرار دارد. اشعار به خط عربی به سال ۱۱۵۵-۱۱۵۷ بر روی صخره بزرگی حک شده است. ارتفاع کتیبه از سطح رودخانه ۱۵ متر بوده و دارای ۲۴ بیت شعر ترکی (۴ مصراع فارسی) است. اشعار متعلق به "گلبن افشار" از شاعران دربار نادر شاه افشار است. در باره وی معلومات گسترده ای وجود ندارد. شعر در ستایش و ثنای نادر پسر شمشیر است، با حمد خدا شروع می شود و همچون دیگر آثارش با مرگ او ناتمام مانده است. حکاک این کتیبه کم نظیر در تاریخ اسلامی و ترکی، دانسته نیست.

بسم الله الرحمن الرحيم و هو الاعلی

İbtida həmd-i Xudâ-yi əhəd-u fərd-u qədim - ایتیدیا حمد-ی خودا-یی احد-و فرد-ی قدیم
Qâdir-i ləm yəzəl-u âlim-u dâna-vu həkim - قادیر-ی لم یزل-و عالیم-و دانا-و حکیم

O ki bu kun-u məkanı yaradıb qudrətdən – او کی بو کون-و مکانی یارادیب قودرتدن
 O ki bu bəhr-u bəri xəlq edib şövkətdən – او کی بو بحر-و بری خلق ائدیب شووکتدن
 İki âləmdə odur bəndələrə yâvər-u yar – ایکی عالمده اودور بندهلره یاور-و یار
 Hikmətindən görünür bəndələrə hər âsar – حیکمیتیندن گؤرونور بندهلره هر آثار
 Xəlq-i âləm hamı möhtâcdır o dərgâhə – خلق-ی عالم هامی مؤحتاجدیر او درگاهه
 O verib nur-u mina, kövkəb-u mehr-u mâhə – او وئریب نور-و مینا، کووکب-و مئهر-و ماهه
 Həmd-i Həqdən sora oldu qələmim nurəfşan – حمد-ی حقندن سورا اولدو قلمیم نور افشان
 "Be sənə gostəri-ye xətm-e rosol, fəxr-e cahan" – "بئنا گستری ختم رسل، فخر جهان"
 Nəbi-yi Hâşimi-yo Əhməd-o Məhmud sifât – نبی-یی هاشیمی-و احمد-و محمود صیفات
 Kim Xudâdan ola dâyim "əleyhə səlam o sələvat" – کیم خودادان اولا داییم "علیه سلام-و صلوات"
 Âl-u əshabına həm rəhmət-i besyâr ola – آل-و اصحابینا هم رحمت-ی بئسیار اولا
 Ola Həq yâvəri hər kim olara yâr ola – اولا حق یاورى هر کیم اولارا یار اولا
 Həmd-i ne'mət-i Həqdən sora "bâ sidq-i zəban" – حمد-ی نئعمت-ی حقندن سورا، با صیدق-ی زبان
 Fərzdır bəndələrə mədh-i şəhənşâh-i cahan – فرزدیر بندهلره مدح-ی شهنشاه-ی جهان
 O şəhənşâh-i fələk mərtəbə-yi çərx-i sərİR – او شهنشاه-ی فلک مرتبئه-یی چرخ-ی سریر
 Şâh Nâdir, ki adı tək yox, misl-u nəzir – شاه نادیر، کی آدی تک یوخ، میل-و نظیر
 Demək olmaz bu şəhənşah, bəlkı ola peyqəmbər – دئمک اولماز بو شهنشاه، بلکی اولا پئیغمبر
 Yâ muqərrəb mələkidir olub əz nov'-i başər – یا موقررب ملکیدیر اولوب از نوع-ی بشر
 Leyk çün qudrət-i Həq zâhir edib biş əz piş – لئیک چون قودرت-ی حق ظاهیر ائدیب بیش از پیش
 Nəzər-i Həq ona, hər kimsə desə Həq, dəymiş – نظر-ی حق اونا، هر کیمسه دئسه حق، دهیمیش
 Nisbət ilə şərəf-u fəxr-i ocâq-i Teymur – نسیبت ایله شرف-و فخر-ی اوجاق-ی تئیمور
 Həsəb ilə be cahan şâh-i şəhandır məşhur – حسب ایله به جهان، شاه-ی شهاندر مشهور
 Mustəfa xulq-u Məsiha dəm-u Yusif təl'ət – موصطفا خولق-و مسیحا دم-و یوسیف طلعت
 Buəli dâniş-u Hâtəm kəf-u Luqman hikmət – بوعلی دانیش-و حاتم کف-و لوقمان حیکمەت
 Qabiliyyətə ona verdi Xudâvənd-i Kərim – قابیلیتله اونا وئردی خوداوند-ی کریم
 Tâc-u təxt-i şahi-yu ədl-u kərəm, xəlq-i əzim – تاج-و تخت-ی شهی-و عدل-و کرم، خلق-ی عظیم
 Hər şərəfət ki desəm şâh-i şəhandır kâmil – هر شرافت که دئسم شاه-ی شهاندر کامیل
 Mərhəmətdən onun ətəf-i Xudâdır şâmil – مرحمتدن اونون ətəf-ی خودادیر شامیل
 E'tiqadı belədir o şəh-i pākizə nəhad – ائعتیقادی (بئله دیر؟) او شه-ی پاکیزه نهاد
 Bağlamış sidq Xudâvəndə edərlər belə yâd – باغلامیش صیدق خداونده ائدهرلر بئله یاد
 "Ələ girməz belə dövlət "be sepah o şəmşir" – "اله گیرمهز بئله دؤولت" به سپاه-و شمشیر
 "Olabilməz belə iqbal "be fəzl o tədbir" – "اولا بیلمهز بئله ایقبال" به فضل-و تدبیر

Sən veribsən ona bu səltənət-u təxt-u sipah – سن ویریبسەن اونا بو سلطنت-و تخت-و سپاه
Sən veribsən ona təc-u kəmər-u fərr-u kulah – سن ویریبسەن اونا تاج-و کمر-و فرر-و کولاه
Dövlətim hâfizi sənsən, sənədir ümmidim – دؤولتیم حافیظی سنسەن، سەنەدیر اوممیدیم
Mən sənə bağlamışam sidq, budur tə'yidim – مەن سەنە باغلامیشام سیدق، بودور تە'ییدیم
Dövlətim münkirini sən elədin xâr-u zəlil – دؤولتیم مونکیرینی سەن (ائله‌دین؟) خوار-و ذلیل
Düşmənim korluğuna yâvər ol ey Rəbb-i cəlil! – دوشمەنیم کورلوغونا یاور اول، ای رب-ی جلیل
Çünkü sidqi belədir Həqqinə "əz ruy-i yəqin" – چونکی سیدقی بئله‌دیر حەققینە "از روی یقین"
By səbəbdən ona əltâf-i Xudâ oldu muin – بو سەبەدن اونا الطاف-ی خودا اولدو موئین
Əlini tutdu Xudâvənd-i cahan qudrətdən – الینی توتدو خوداوند-ی جەهان قودرتدن
Kâmyab etdi onu mə'dilət-u şövkətdən – کامیاب ائتدی اونو معدیلت-و شوؤکتدن
Bəxt-u iqbal ilə heç kim belə olmaz bâqi – بخت-و ایقبال ایله هئچ کیم بئله اولماز باقی
Gün kimi dövlətinə aləmə rövşən baqi – گون کیمی دؤولتینە، عالمە، رؤولشەن باقی
Şax-i gül nəşv-u numa buldu nəm-i feyzindən – شاخ-ی گول نەشو-و نوما (بولدو؟) نەم-ی فئیضیندن
Ki bu əş'ar olub mədhsərə "Gülbün"dən – کی بو اشعار اولوب مدحسرا "گولبون"دن

کتیبه ترکی حرم حضرت علی در نجف

این شعر ترکی سروده شده به سفارش نادر شاه و نوشته شده با آب طلا و سنگرف، بر سردر ورودی در بالای ایوان حرم حضرت علی در نجف نصب گردیده است. سراینده شعر، شاعر و ریاضیدان میرزا عبدالرزاق تبریزی جهانشاهی متخلص به نشئه و یا نشاء، از احفاد سلطان جهانشاه تورکمان قاراقویونلو، برجسته ترین حاکم دولت ترکی-آذربایجانی قاراقویونلو میباشد. در باره وی در منابع گوناگون ملاحظات و اطلاعات فراوانی وجود دارد. نسخه هایی چند از دیوان ترکی وی در مراکز مختلف، تبریز، استانبول، تهران و ... موجود است.

تاریخ مطلا ساختن روضه متبرکه جناب علی که حسب الامر بزبان ترکی گفته شد.
 بویروق اوزره تور کجه سؤیله‌نەن، جناب علی نین موقددس رؤوله‌سینین قیزیلا توتولما تاریخی (م.ب.)

Şəh-i cəm hişmət-i Dâra dərâyət, Nâdir-i dövran – شه-ی جەم هیشمەت-ی دارا درایت، نادیر-ی دؤولران
Ki təxt-i dövlət-i Cəmşid'ə vârisdir cahan üzrə – کی تەخت-ی دؤولت-ی جەمشیدە واریندیر جەهان اوزرە
Bədəxşan ləl-u Umman incisın vermiş xəracında – بدخشان لەل-و عوممان اینجیسین وئرمیش خراجیندا
Günəş tək hökmü nâfiz müttəsil dərya vü kân üzrə – گونەش تەک حؤکمو نافیز، موتتەسیل دریا-و کان اوزرە

Çäkilməz kəhkəşânın yayı tək nəqqaş əgər çəksin – چکلمهز کهکشانی یایی تک نققاش اگر چکسین
 Misâl-i quvvət-i bazu-yi iqbâlın kəman üzrə – میثال سی قوووت سی بازو ییی ایقبالین کمان اوزره
 Bülən iqbâl olan ə'daların da sərbülənd eylər – بولند ایقبال اولان، اعدالارین دا سربولند ائیلەر
 Mükərrər eyləmiş düşmənlərin başın sinan üzrə – موکررر ائیله مییش دوشمنلرین باشین سینان اوزره
 Əyar-i xalis-i kanını, edibdir gün kimi rövşən – عیار سی خالیص سی کانینی، ائدبیدیر گون کیمی رۋۋشن
 Qəza cəryan edib fərmân-i izz-u şân üzrə – قضا جریان ائدیب، فرمان کمان سی عیزز و شان اوزره
 Ki lâzımdır Əlinin rövzə-yi pâkın tələ etmək – کی لازیمدیر علی نین رۋۋزه ییی پاکین طلا ائتمک
 Münəvvədir məqâm-i mehr dâyim âsıman üzrə – مونوور دیر مقام سی مئهر داییم آسیمان اوزره
 Zehi nâm-i humayun kim yazanda kâtib-i qudrət – زئهی نام سی هومایون، کیم یازاندا کاتب سی قودرت
 Gərək tuğra-yi bismillâh çəksinlər nişan üzrə – گرەک توغرا ییی بسم الله چکسینلر نیشان اوزره
 O kövkəb kim ki əflâk-i xələfət içrə ənvarın – او کووکب کیم کی افلاک سی خلافت ایچره انوارین
 Salıb çərx-i çaharumdan zəmin üzrə, zaman üzrə – سالیب چرخ سی چاهارومدان زمین اوزره، زامان اوزره
 Olur mər'at dinin seyqəli, dövlət bu üzdəndir – اولور مرآت دینین صئقلی، دۋولت بو اوزدندیر
 Qəza təxt-i xələfət rəsmi etmişdir cahən üzrə – قضا تخت سی خلافت رسمین ائتمیش دیر جahan اوزره
 Vucud-i təxt üçün illət gərək nâçar çâr olsun – ووجود سی تخت اوچون عیلت گرەک ناچار چار اولسون
 Müəxxər illət-i qâyi olur zahir əyan üzrə – مؤخخر عیلت سی غایی اولور ظاهیر عیان اوزره
 Sən ol kâmil bahadırsan, girâmisən ki haqqında – سن اول کامیل باهادیرسان، گیرامی سەن کی حاققیندا
 Demiş hər cövhəri, bir qiymət-i naqis, güman üzrə – دئمیش هر جووهری، بیر قییمت سی ناقیص، گومان اوزره
 Şəha büxtiyâram mədh-i şâhənşah-i dövrânə – شها! بی ایختیارام مدح سی شاهنشاه سی دۋورانە
 Bu üzdəndir mükərrər eylərəm cāri zəban üzrə – بو اوزدندیر موکررر ائیله رەم جاری زبان اوزره
 Dəlil-i şövkəti bəsdır həmin nâm-i humayuni – دلیل سی شووکتی بسدیر همین نام سی هومایونی
 Məâni ləfzdən zâhir olur lövh-i bəyan üzrə – معانی لفظدن ظاهیر اولور لووح سی بیان اوزره
 Deyildir kəhkişan təsxir üçün əzm eyləyib guya – دئیلیدیر کهکشان تسخیر اوچون عزم ائیله ییب گویا
 Kəmənd-i himmət-i vâlâsın atmış âsıman üzrə – کەمند سی هیممەت سی والاسین ائمیش آسیمان اوزره
 Edib icād çün Sâni, bu şâhənşah-i dövrânın – ائدیب ایجاد چون صنایع، بو شاهنشاه سی دۋورانین
 Husul-i məqsədin fərmanına to'əm cahən üzrə – حصول سی مقصدین فرمانینا توأم جهان اوزره
 Riza verdi ona Sultan-i Rum, İskəndər-i Sâni – ریزا وردی اونا سولطان سی روم ایسکندر سی ثانی
 Ki vâcibdir dua-yi dövləti, İslâmiyan üzrə – کی واجیب دیر دوعا ییی دۋولتی، ایسلامییان اوزره
 Zehi şövkət ki gər küffâr ilən əzm eyləsin rəzmə – زئهی شووکت کی گر کوففار ایلەن عزم ائیله سین رزمە
 Çəkərlər minnət-i şəmşirini bâş üstə, cân üzrə – چکەرلر میننەت سی شمشیرینی باش اوسته، جان اوزره
 Səlah-i dövlətini istəyən Bəğdad vâlisi – صلاح سی دۋولتینی ایسته یەن بغداد والی سی
 Çalib itmam üçün sə'y ilə damanın miyan üzrə – چالیب ایتمام اوچون سعی ایله دامانین میان اوزره

O sâhib câh kim zikr etsələr nâm-i giramisinin – او صاحب جاه کیم ذیکر ائتسه لر نام-ی گیرامیسین
 Edərlər həmd əsmâ ilən, câri zəban üzrə – ائده رلر حمد اسما ایله ن، جاری زبان اوزره
 Bu xeyr əmrin muhəyya oldu çün asbab-i itmamı – بو خئیر امرین موھییلا اولدو چون اسباب-ی ایتمامی
 Riza-yi pâdişah-i tâcbəxş-i kâmrân üzrə – ریضا-یی پادیشاه-ی تاجبخش-ی کامران اوزره
 Zər-i nabın əyarın etdi öz ixlası tək şahid – زر-ی نابین عیارین ائتدی اؤز ایخلاصی تک شاهد
 Müyəssər nəqd-i can ilən, muadil imtahan üzrə – مویسسر نقد-ی جان ایله ن، موعادیل ایمتاحان اوزره
 Mələyik oldular həmdəst-i ustadan-i çabukdəst – ملاییک اولدولار همدست-ی اوستادان-ی چابوک دست
 Tələdan âsıman icad olundu âsıman üzrə – تلادان آسیمان ایجاد اولوندو آسیمان اوزره
 Zərih üzrə münəvvər günbəd-i xurşid xâsiyyət – ضریح اوزره مونوور گونبد-ی خورشید خاصیییت
 Sanırsan qübbə-yi yâqut-i əhmədir cinan üzrə – سانیرسان قوببه-یی یاقوت-ی احمدیر جینان اوزره
 Göyül pərvaz edib sərtoyq-i zərrinin xəyâl eylər – گویول پرواز ائدی ب سر طووق-ی زررینین خیال ائیلر
 Ki açmış bâl tâvus-i beheşti âşiyân üzrə – کی آچمیش بال، طاووس-ی بئھئشتی آشییان اوزره
 Müəzzin bülbül-i təsbihxân-u səhn, gülşəndir – مؤذین بولبول-ی تسبیح خوان-و صحن، گولشندیر
 Qızıl gül dəstəsi, güldəstələr bâğ-i cənan üzrə – قیزیل گول دسته سی، گولدسته لر باغ-ی جنان اوزره
 Təmənna-yi səlâtindir üzün sürtmək bu dərgâha – تمننا-یی سلاطیندیر، اوزون سورت مک بو درگاها
 Zehi rəf'ət ki istər sədr düşsün âsitân üzrə – زهیی رفعت کی ایسته ر صدر دوشسون آسیتان اوزره
 Deyərkən əql-i zâhirbin mənə şol qübbədir guya – دئیهرکن عقل-ی ظاهیربین منه شول قوببه دیر گویا
 Ki olmuşdur tala-yi nâb ilə zərrin cahân üzrə – کی اولموشدور طلا-یی نایبله زررین جهان اوزره
 Cəvabım Nəş'ə oldu mürəssə târix-i itmama – جوابیم "نشئه" اولدو موصرع تاریخ-ی ایتماما
 Ədəb bil Mehr! Sâkin dur! Mutaq-i ins-u can üzrə – ادب بیل مئهر! ساکین دور! موطاق-ی اینس-و جان اوزره

(۱) - آرغون: نامی تورکی به معنای یوزپلنگ (پوما). در نام بسیاری از بزرگان تورک، هم برای زنان و هم مردان، به تنهایی و یا همراه با کلمه دیگری بکار رفته است مانند: آرغون آقا، آرغون آلی، آرغون آتا، آرغون آی، آرغون خان (از خانان ایلخانی، نوه هولاقو خان، فرزند آباغا خان)، آرغون خاتون (بانوی همخانه هولاقو خان) آرغون قوجا (از فرماندهان دوره بابر)، آرغون نویان و .... نام والی خراسان در دوره چنگیز، همچنین نام یکی از مشاوران وی و اوگده (اوختای) نیز بوده است.

(۲) - درگز: کلمه ای ترکی به معنی داس و قداره چمن زنی. از ریشه درمک (ترمک، تترمک، دیرمک، تیرمک) به معنی جمع کردن، گردهم آوردن. همیشه با دره (محل جمع شدن آب میان دو بلندی و یا کوه)، دریز (بسته غلات درو شده)، دره نه (سبد کوچک برای چیدن میوه)، دره نک (ظرف چیدن محصول)، درنه ک (مجمع و

انجمن)، درگی (مجله و مجموعه)، ترگی (سفره)، درله‌مک (گردآوری)، درمه (گلچین)، درگه (دسته)، و درین (عمیق) و ..... کلمه درو (کردن) در زبان فارسی نیز وامواژه ای ترکی و از همین ریشه است.

کُرچه یه هو!!!